

НЕПОКУПНА Т. А., кандидат економічних наук, доцент

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

МИСЯК А. С., учитель української мови та літератури

ШАРОВА О. С., учениця 10 класу

Кременчуцький ліцей № 25 «Гуманітарний колегіум»

Кременчуцької міської ради Кременчуцького району Полтавської області

ПОЛІТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО ТА ПОЛІТИЧНИЙ ЛІДЕР: СУТНІСТЬ ЯВИЩА ТА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ

У будь-який період історичного поступу людства питання лідерства та політичного представництва були важливими для суспільства. Ця важливість зумовлена тим, що саме політичні лідери приймають рішення, які впливають на життя суттєвої кількості людей, на економіку, соціальні структури, культуру та інші напрями суспільного життя. Політичні лідери стають представниками різних соціальних груп, які їх обирають, відображають думки та погляди своїх виборців і зобов'язуються представляти їхні інтереси у подальшому.

Ефективне політичне лідерство сприяє збереженню стабільності та порядку в суспільстві. Політичні лідери, які за допомогою підтримки своїх виборців отримали легітимність у владі, відображають волю суспільства або його частини, що водночас сприяє підтримці їхньої політики. Політичні лідери можуть привносити новаторські ідеї та розробляти і реалізовувати стратегії, які сприяють соціально-економічному розвитку країни. Їхні політичні рішення можуть впливати на вибір напрямку розвитку економіки, науки, освіти та інших галузей і сфер життєдіяльності людини і суспільства.

Вивчення політичного лідерства та формування образу політичного лідера потребує з'ясування понятійного апарату проблеми. У першу чергу це стосується ключових понять, які використовуватимуться у нашому дослідженні – «лідер», «лідерство», «політичний лідер», «політичне лідерство».

На нашу думку, доволі детально аналіз цих понять подано у працях українських учених Слюсаренка О. [1], Мораря М. [2], Ващенко К. та Корнієнка В. [3], Кирилюка Ф., Конверського А., Білика В. [4], Шатуна В. [5] та ін.

Так, за висновками Слюсаренка О., «лідер – це найавторитетніша особистість у групі, яка завдяки своїм особистим якостям відіграє головну роль у різних моральних, соціальних та інших ситуаціях, спільній діяльності членів групи має значний вплив на них, приймає рішення у значущих для групи ситуаціях і несе за них відповідальність», а «лідерство передбачає використання різних прийомів впливу лідера (завдяки його якостям та здібностям) на інших членів групи з метою планування, координації та контролю їх спільної діяльності» [1].

Політичний лідер у політичній науці іноді ототожнюється з поняттями «керівник», «управлінець», «вождь», «правитель», «глава». Проте Морарь В. зазначає, що «не кожен правитель є лідером в узагальненому вигляді», і вважає, що політичний лідер є або главою держави, або партії, або громадської організації чи громадського руху [2]. А за визначенням Кирилюка Ф., Конверського А., Білика В., «політичний лідер – це учасник політичного процесу, який, незалежно від формального статусу, намагається і здатний консолідувати зусилля людей, активно впливати на цей процес для досягнення висунутих ним цілей» [4]. Політичні лідери, за визначенням авторів навчального посібника «Політичне лідерство» Гапоненко В., Бульбенюк С., Довганик Н., – це «люди, які мають бути професійно, інтелектуально, морально-психологічно та організаційно підготовлені до владної діяльності, спроможні справляти легітимний вплив на все суспільство або його частину» [6].

Своєю чергою, політичне лідерство, у розумінні Мораря В., є суспільно-політичним процесом, «за якого одна, а іноді й кілька осіб беруть на себе й виконують роль керівника, провідника певної соціальної групи, громадсько-політичної організації чи руху, держави або суспільства в цілому» [2], а у

визначенні Ващенко К. та Корнієнка В. політичне лідерство – це «процес міжособистісної взаємодії, в ході якого авторитетні люди, наділені реальною владою, здійснюють легітимний вплив на все суспільство, чи певну його частину, котра добровільно віддає їм частину своїх політико-владних повноважень і прав», воно є «вищим рівнем лідерства взагалі, оскільки ... відображає владні відносини в суспільстві на найвищому – державному рівні» [3].

У політологічному енциклопедичному словникові політичне лідерство визначено як «процес взаємодії між людьми, у ході якого наділені владними повноваженнями люди здійснюють легітимний вплив на суспільство (або його певну частину), яка добровільно віддає їм частину своїх владних повноважень та прав» [7, с. 564–565].

Українські науковці Герасимчук Т., Киридон А., Троян С. визначають політичного лідера як авторитетного члена «організації, групи, суспільства загалом, особисті якості та вплив якого дозволяють йому відігравати суттєву роль у політичних процесах і політичній діяльності» [8].

Автори навчального посібника з політології Гетьманчук М., Грищук В., Турчин Я. наводять такі визначення поняття «політичне лідерство»:

- це влада, якою користується одна або декілька осіб, щоб пробудити до дії членів суспільства, держави;
- це відносини між особами в процесі спільної діяльності, в яких одна сторона забезпечує перевагу своєї волі над іншою;
- це постійний законний вплив авторитетної особи на суспільство, організацію чи групу [9].

На нашу думку, можна розмежувати поняття «лідер», «лідерство», «політичний лідер», «політичне лідерство» так: лідер – це конкретна особа, індивід, який має здібності, навички та певні якості для впливу на інших з метою досягнення якихось цілей. Лідер виступає у ролі керівника, координатора чи натхненника для інших. Лідерство – це абстрактне поняття,

яке описує явище, технології і процеси впливу (наприклад, стратегії) на інших для досягнення спільних цілей. Лідерство має ширший контекст, оскільки включає як індивідуальні якості лідера, так і процеси управління і впливу.

Таким чином, політичний лідер – це конкретна людина (президент, прем'єр-міністр, лідер партії та ін.), яка має легітимну владу та вплив у політичній сфері. Політичні лідери формують та реалізують державну політику, впливають на прийняття рішень, зорієнтовують громадськість, соціальні групи щодо різних політичних питань. Політичне лідерство вважаємо процесом як здатністю впливати на перебіг політичних подій, на організацію суспільства, на прийняття політичних рішень. Це може стосуватися як індивідуальних дій конкретних політичних лідерів, так і колективних зусиль різних соціальних груп, партій або громадських рухів для досягнення політичних цілей. Отже, поняття «політичний лідер» стосується конкретної людини, легітимного суб'єкта влади, а «політичне лідерство» описує сам процес лідерства у політичній сфері.

Отже, дослідження проблеми політичного лідерства є важливим, з одного боку, для кращого розуміння потреб, інтересів та очікувань різних соціальних груп, а з іншого – для відстеження спроможності забезпечення політичним лідером ефективності управління суспільством, представлення ним інтересів різних соціальних груп та впливу на забезпечення соціально-економічної стабільності і розвитку країни. До того ж, в умовах політичних трансформацій саме політичне лідерство часто стає тим лакмусом, який демонструє готовність до нового державотворення, переходу до нового суспільно-політичного устрою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Слюсаренко О. О. Поняття «лідер» і «лідерство» в сучасній науковій літературі. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2016. Випуск 2 (39). URL :

- <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/38248/1/ПОНЯТТЯ%20«ЛІДЕР»%20І%20«ЛІДЕРСТВО».pdf> (дата звернення: 10.09.2023)
2. Морарь М. В. Політичне лідерство: проблеми теорії та методології. *Наукові записки. ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2018. Випуск 45. URL : https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/morar_politychne.pdf (дата звернення: 15.10.2023)
 3. Ващенко К. О., Корнієнко В. О. Політологія для вчителя. URL : https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/13vashenko_politologiya_dlya_vchitelya/zm..htm (дата звернення: 09.10.2023)
 4. Кирилюк Ф. М., Конверський А. Є., Білик В. Ф. Політологія : Навчально-методичний комплекс. 2004. Київ : Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. 697 с. URL : <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-55.html> (дата звернення: 11.10.2023)
 5. Шатун В. Т. Компетентності лідерства як детермінанта ефективності сучасного менеджера. *Наукові праці. Економіка*. Випуск 294. Том 306. 2017 р. URL : <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/361994.pdf> (дата звернення: 15.09.2023)
 6. Політичне лідерство [Електронний ресурс] : навчальний посібник / В. А. Гапоненко, С. С. Бульбенюк, Н. М. Довганик та ін. К. : КНЕУ, 2021. 324 с. URL : <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/341ffef6-c4c0-4c5b-b83e-197abac62b16/content> (дата звернення: 15.10.2023)
 7. Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: [Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін.]; за ред. М. П. Требіна. Харків : Право, 2015. 816 с.
 8. Герасимчук Т. Ф., Киридон А. М., Троян С. С. Загальна теорія політики : Навчальний посібник. К. : Видавничий дім «Кондор», 2017. 226 с. URL : https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/31677/1/10_Троян_Теорія_політики.pdf (дата звернення: 12.11.2023)
 9. Гетьманчук М. П., Грищук В. К., Турчин Я. Б. Політологія : Навч. посіб. К. : Знання. 2010. URL : <http://politics.ellib.org.ua/pages-8435.html> (дата звернення: 15.11.2023)